

מתודולוגיה לדירוג של רמת הציות הסביבתי של חברות ציבוריות

א. רקע

התהליך המסורתי של קבלת החלטות בהשקעות נשען על מרכיבי סיכון פיננסיים רבים, בהם רמת הסיכון בענף, מעמדה התחרותי של החברה ועוד. בשנים האחרונות החלו בתי השקעות רבים לכלול גם מרכיבים של השקעות אחראיות (Responsible Investments) הכוללות הערכות בתחומי סביבה, חברה וממשל תאגידי, שכן אלה התגלו כגורמי סיכונים או כהזדמנויות המשפיעים על הערכת חוזקה של החברה ועל רווחיה. כיום הניהול הסביבתי של החברה הפך לחלק מהשיקולים שמובאים בחשבון בעת ביצוע החלטות השקעה, אשראי וביטוח.

על מנת לאפשר לגופים הפיננסיים להטמיע את הסיכונים הסביבתיים בתהליך קבלת ההחלטות קיימים מדדים שונים בעולם ובישראל על התנהלות וביצועי החברות מבחינה סביבתית. המידע שהיה חסר עד כה הינו מידע אודות רמת הציות של החברות לדין הסביבתי הקיים בישראל.

מטרת הדירוג של המשרד להגנת הסביבה היא לתת מענה על צורך חיוני של משקיעים בישראל, במידע מהימן ונגיש שכרגע חסר, אשר יכול לשפוך אור על רמת הציות של חברות ציבוריות ומתוך כך הסיכוי שלהן להפוך לסיכונים פיננסיים. **הדירוג של המשרד להגנת הסביבה מתבסס על מידע שהמשרד להגנת הסביבה אמן עליו.**

פרסום הדירוג הסביבתי של חברות ציבוריות יעניק זווית הסתכלות נוספת למשקיעים בחברות על חברות אלה. הדירוג הסביבתי המוצג בזאת צפוי להניע את החברות הציבוריות לפעול להקטנת השפעתן על הסביבה, ולתרום לשיפור המצב הסביבתי בישראל.

ב. אופן הדירוג

הדירוג מתבסס על המידע הקיים בידי המשרד להגנת הסביבה מתוקף תפקידו כרגולטור המפקח על פעילות חברות אשר בבעלותן מפעלים שתחום פעילותם עלול להשפיע על הסביבה. מידע זה הנו תוצר של הממשק בין המשרד להגנת הסביבה והחברות האמורות, הבא לידי ביטוי בנקודות הבאות:

1. צעדים שונים אשר ננקטו נגד חברות שהפרו הוראות שונות שנקבעו בדיון או בהיתרים/ תנאים ברישיון עסק וכד' (להלן - "התנאים").

2. מפגעים או אירועים הידועים למשרד להגנת הסביבה.

לכל מפעל נבנתה מטריצת מפגעים או אירועים אשר מציגה תמונה מלאה ומקיפה של כלל המפגעים או האירועים שנגרמו כתוצאה מפעילות המפעל, ומעניקה ניקוד עבור כל מפגע או אירוע כאמור. בנוסף נקבע ניקוד עבור כל פעילות של המשרד המתייחסת לאותו מפגע או אירוע.

החברות שנכנסו לדירוג הן החברות הפעולות בתחום התעשייה אשר נסחרות במדד תל אביב 100, וכן חברות האחזקה הנסחרות במדד ת"א 100 המחזיקות בחברות הפועלות בתחום התעשייה (פרטיות או ציבוריות). פעילויות שלא נכללו בדירוג הן פעילויות הנדל"ן, מסחר וקימונעות (להוציא דלקים), גופים פיננסיים, חיפושי הנפט, כתיבת תוכנה, תקשורת, פיתוח ללא ייצור, תשתיות ובינוי.

במטרה לתמרץ חברות לצמצם את השפעתן השלילית על הסביבה ככל הניתן, הדירוג כולל גם "דירוג חיובי", כלומר ניתן ניקוד נפרד להתנהלות חיובית של החברה, על בסיס ארבעה קריטריונים אובייקטיביים:

1. קיומה של מערכת ניהול מאושרת (ISO 14001);
2. הכנת דו"ח סביבתי בהתאם לתקן ישראלי או בינלאומי המקובל על המשרד להגנת הסביבה;
3. דיווח למנגנון גזי חממה, למנגנון ה-Carbon Disclosure Project (ה-CDP) או למערך הדיווח של פליטות גזי חממה של המשרד להגנת הסביבה;
4. קבלת היתר מאת מכון התקנים לסימון מוצרים ושירותים ב"תו ירוק" או היתר מתקן בינלאומי מקביל אחר.

איסוף המידע

1. המידע שמכיל הדירוג נאסף ממערכות המשרד להגנת הסביבה, ונבחן על ידי אנשי המחוז הרלבנטי, ראשי האגפים הרלוונטיים ואנשי המקצוע במטה, הכל במשרד להגנת הסביבה. המידע שהתקבל הועבר לעיון החברות המדורגות לקבלת הערות.
2. הדירוג כולל מידע הרלבנטי לשנים 2009-2011 (כולל). כלומר, נתון ייכלל בדירוג אם מדובר באירוע או מפגע שאירע בשנים האמורות, או לחילופין אם מדובר באירוע או מפגע שאירע

במועד מוקדם לכן אך הליכים שונים אשר ננקטו בעקבותיו אירעו במהלך השנים האמורות לעיל.

3. הניקוד ה"החיובי" יוצג בנפרד מהציון הכולל.

4. להלן פירוט מרכיבי הציון שניתן לחברות, אשר סוכמו יחדיו. פירוט זה יש לקרוא במשולב עם גיליון האקסל המצורף, אשר מראה ביתר דיוק את מתודולוגית הדירוג הסביבתי של החברות.

א. אפיון המפעל

בחלק זה יופיע פרטי הזיהוי של המפעל - שם מפעל ומספר ח.פ/ח.צ.

ב. רשימת אירועים/מפגעים

בעמודה A מצוין תיאור האירוע/מפגע, ובעמודות הבאות (C,B) מצוינים המדיומים שעליהם האירוע השפיע (אוויר, מים, ים או קרקע), ברמה ראשונית וברמה משנית (לדוגמה, מצב בו התרחש אירוע זיהום קרקע אשר הביא לחלחול של חומר מזהם אל מי התהום). בעמודות D ו-E מצוין תאריך תחילת המפגע ואם ידוע גם תאריך סיום הטיפול בו.

ג. אפיון המפגע או האירוע:

בחלק זה (עמודות J - F) מפורטים האירועים או המפגעים שאירעו כתוצאה מפעילות המפעלים, תוך הבחנה בין מפגע או אירוע שהביא לפליטה, סילוק או השלכה לסביבה, ובין מפגע או אירוע אחר (לדוגמה – העדר שילוט בניגוד להוראות שניתנו למפעל). בנוסף, קיימת התייחסות לשאלות הבאות:

1. האם האירוע/מפגע דווח ?
2. מהי רמת החומרה של האירוע/ מפגע – תוך התייחסות למעורבות חומרים מסוכנים, וכן התרחשותו באזור סביבתי רגיש.
3. מצב המפגע - האם המפגע או האירוע טופל, טופל באופן חלקי או שטרם טופל.

ד. אכיפה מנהלית

בחלק זה (עמודות K - P) מפורטות הפעולות אשר ננקטו על ידי המשרד, כמפורט להלן:

1. התראה – האם נשלחה לחברה התראה?
2. שימוע – האם התקיים שימוע. במידה והתקיים שימוע בו הוחלט שלא נפל בו פגם בהתנהלות המפעל או הגורם המדורג לא יינתן ניקוד בגין השימוע.
3. צו מנהלי – האם הוצא צו מנהלי בגין המפגע/אירוע.
4. האם בוצעה שלילת היתר, רישיון העסק או היתר רעלים.
5. האם הוטל עיצום כספי.

הציון המתקבל כתוצאה מהאכיפה המנהלית תלוי ברמת האכיפה המחמירה ביותר שהתקבלה. כך, אם לחברה נשלחה התראה ואז התקיים שימוע, הציון הסופי ייקבע על פי הניקוד לשימוע. עם זאת, במקרים בהם ניתן צו המנהלי, או שהתקיים הליך שלילת היתר או שהוטל עיצום כספי, הניקוד על שלושת אלה הנו מצטבר, מאחר שעל אותו מפגע/אירוע ייתכן ויינקטו מספר הליכים כאמור במקביל.

ה. אכיפה פלילית

בחלק זה (עמודות Q - T) מפורטים ההליכים, כמפורט להלן:

1. ברירת משפט – הניקוד ניתן בגין ברירת משפט שניתנה, למעט ברירת משפט שניתנה בעקבות השלכת פסולת זעירה.
2. הרשעה חלוטה – הניקוד בעמודה זו ניתן במקרה שמפעל הורשע, ואין לו עוד אפשרות ערעור. הניקוד נקבע העונש המרבי הקיים בחוק (קנס, עבירה שבצדה עונש עד 1 שנה, עבירה שבצדה עונש מעל 1 שנה). העונש המקסימלי הקיים בחוק מייצג אמירה נורמטיבית של המחוקק ביחס לחומרת העבירה, וכן הוא מייצג את הסיכון הקיים לחברה כתוצאה מביצוען של עבירות סביבתיות. יצוין שבמקרים בהם הוגש כתב אישום נגד חברה, לא ניתן ניקוד לחברה, מכיוון שחזקת החפות עודנה עומדת לזכות החברה.

הציון הסופי כולל את איפיון המפגע, ההסדרה או האכיפה שננקטה המנהלית והפלילית.

ו. נקודות "חיוביות"

הניקוד "החיובי" הינו ניקוד מקביל לניקוד השלילי, וניתן עבור הפריטים הבאים:

1. קבלת הסמכה למערכת ניהול סביבתית (EMAS, ISO 14001 או כל הסמכה אחרת המוכרת ומקובלת במדינות ה-OECD). הניקוד יינתן בהתאם לשיעור המפעלים בעלי הסמכה כאמור מתוך כלל המפעלים השייכים לחברה (0-100%). במידה ולא ניתן להעריך אם התקן מכסה את כלל מפעליה של החברה ינתן ניקוד של 20%.
2. הכנת דו"ח סביבתי בהתאם לתקן ישראלי או בינלאומי המקובל על המשרד להגנת הסביבה. במידה והדו"ח הסביבתי אינו מתייחס לכלל החברה המדורגת ינתן ניקוד חלקי.
3. דיווח למנגנון גזי חממה, למערך הדיווח של פליטות גזי חממה של המשרד להגנת הסביבה ולמנגנון ה-CDP.
4. קיומם של היתרים שהתקבלו מאת מכון התקנים או חברת הסמכה אחרת (המקובלת על המשרד להגנת הסביבה), לסימון מוצרים ושירותים ב"תו ירוק". במידה וכל מוצרי החברה קבלו היתר ל"תו ירוק", הניקוד שניתן כפול.